

Rött Forum 5 (1972)

Ernest Mandel (feb 1970)

Världsrevolution och fredlig samexistens

Innehåll

Inledning.....	1
Världsrevolutionen och försvaret av Sovjetryssland på Lenins tid.....	1
”Socialismen i ett land” och det ”Sovjetiska bålverket” under Stalins tid.....	5
De spanska och jugoslaviska exemplen	9
Den kinesiska revolutionen och det nukleära hotet mot människans existens.....	16
De kubanska och vietnamesiska exemplen	20

Inledning

I och med oktoberrevolutionen 1917 antog den världsomfattande klasskampen en dubbelsidig karaktär: kampen mellan sociala klasser i varje land, med dess oundvikliga internationella återverkningar, sammanflätades med förhållandena mellan Sovjetunionen (och efter 1945, de andra länder som störtat kapitalismen) och de borgerliga staterna.

Den marxistiska teorin, som traditionellt utgått från det allmänna antagandet att den socialistiska revolutionen först skulle segra i de mest utvecklade länderna i världen¹, hade inte utarbetat riktlinjer för revolutionärer under dessa nya förhållanden. Den hade ägnat liten uppmärksamhet åt den innebörd som erövrandet av statsmakten skulle ha för den revolutionära politikens utförande. Sovjetiska och icke-sovjetiska kommunistledare tvingades med avseende på detta utarbeta *ad-hoc* (speciellt avpassade) teorier under den period som följde omedelbart på Oktoberrevolutionen. Stora kontroverser har omgärdat dessa problem, alltifrån sovjetmaktens första dagar fram till den nuvarande perioden. Debatten om förhållandet mellan fredsförhandlingarna i Brest-Litovsk och revolutionen i Centraleuropa; kontroverserna på 20-talet kring den permanenta revolutionens teori och om möjligheten att bygga socialismen i ett land; diskussionerna vid kommunistpartiernas internationella konferenser 1957 och 1960, och deras utbrott i den officiella sino-sovjetiska brytningen på frågorna kring ”fredlig samexistens” – alla dessa problem kan i sista hand härledas ur en och samma problemställning.

Världsrevolutionen och försvaret av Sovjetryssland på Lenins tid.

Bolsjevikledarna blev tvungna att brottas med dessa problem mitt under kaos och inbördeskrig, ansatta genom utländsk intervention av ett dussintal kapitalistiska makter och under det starka trycket av omedelbara brännande behov. Inte desto mindre kan man säga att de försökte att förbli sin revolutionära övertygelse så trogna som möjligt, och att de i denna process utvecklade ett visst antal principer för att förhindra maktpolitik och ”raison d’etat” från att ta överhanden över dessa principer.

Begreppsmässigt fastställde de överensställelsen mellan Sovjetstatens och världsrevolutionens intressen på så sätt att den förra i sista hand underordnades den senare; själva maktövertagandet i Ryssland sågs och rättfärdigades främst som ett bidrag till framväxandet av socialistiska revolutioner i andra, mer utvecklade länder.² Organisatoriskt var den nyligen

¹ ”Empiriskt sett, är kommunismen möjlig endast som en handling av de ledande folken ‘alla på en gång’ eller samfällt, därför att den förutsätter en universell utveckling av produktivkrafterna och den världshandel som är förbunden med den.” Karl Marx och Friedrich Engels, *Die deutsche Ideologie* (Berlin, Dietz Verlag 1953), s. 32.

² Så sent som den 6 november 1920 deklarerade Lenin i ett tal inför treårsjubileet av oktoberrevolutionen: ”Vid den tiden visste vi: vår seger kommer att bli en seger endast om vår sak segrar i hela världen, eller vi startade

grundade Kommunistiska Internationalen fullständigt oberoende av sovjetstaten och dess diplomatiska nätverk eller manövrer. Om det existerade en personalunion mellan statsledarna och de ryska representanterna i Internationalen³, så underströk detta i sista hand bara, att den sovjetiska sektionen av Kommunistiska Internationalen betraktade sig själv som en del av rörelsen för världsrevolutionen.⁴

Dessa elementära principer löste inte hela det sammansatta problemet. Mycket tidigt, t.o.m. före grundandet av Kommunistiska Internationalen, sköt problemet med att sluta en separatfred vid Brest-Litovsk in frågor i debatten om det dialektiska förhållandet mellan självförsvaret och bevarandet av den unga arbetarrepubliken å ena sidan, och utsikterna om en världsrevolution å den andra. Motståndarna till Brest-Litovskfreden i den revolutionära rörelsen, såväl utanför Bolsjevikpartiet (vänstersocialrevolutionärerna) som inom detta, anklagade Lenin för att förråda världsrevolutionen genom att förstärka Centralmakterna i det att en separat fred slöts. Till viss del var det nationalistiska snarare än internationalistiska motiv som förklarade denna opposition mot Brest-Litovskfördraget.⁵ Till viss del låg missbedömningar av de revolutionära betingelsernas omedelbara mognad i Tyskland, Österrike och Ungern, och felaktiga värderingar vad beträffar Brest-Litovskfördragets betydelse för dessa betingelsers efterföljande tillmognad, till grund för argumenten från Lenins motståndare.

Men vad som framgår ur hela denna debatt är Lenins principfasta uppträdande och hans ståndaktiga fasthållande vid grundsatsen att underordna Sovjetstatens intressen till förmån för världsrevolutionens. Inte ett ögonblick överväger han att bromsa upp revolutionär propaganda bland de tyska soldaterna för att erhålla mildare fredsvillkor från Centralmakterna. Inte vid något tillfälle föreslog han de tyska revolutionärerna att att ”hjälpa” till att rädda Sovjetstaten genom att hålla tillbaka sin opposition mot sina egna härskares imperialistiska krigsmaskineri och stat. Tvärtom uttryckte han sitt starka gillande av Trotskijs revolutionära agitation vid Brest-Litovsk vars undergrävande effekter på krigsmoralen i Centraleuropa inte bör underskattas.⁶ Debatten om det separata fredsfördraget vid Brest-Litovsk kretsade inte kring frågan huruvida världsrevolutionen skulle offras för försvaret av Sovjetstaten. Den kretsade kring problemet om världsrevolutionen bäst skulle gagnas genom ett desperat ”revolutionärt krig”

---

vårt arbete uteslutande i förväntningen på världsrevolution.” Lenin, *Sämtliche Werke*, 2:a upplagan (Berlin, Verlag für Literatur und Politik, 1930), Vol. XXV, s. 590

³ Sovjetdelegationen till den Kommunistiska Internationalens första kongress bestod av Lenin, Trotskij, Zinovjev, Stalin, Bucharin och Tjitjerin som röstberättigade och Obelenskij och Vorovskij som suppleanter. Det är betecknande att Folkkommisarierna för utrikes ärenden fanns med i delegationen.

⁴ I ett tal om utrikespolitik hållet inför en gemensam session mellan den Allryska Sovjetkongressens centralkommitté och Moskvasovjeten, fastslog Lenin den 14 maj 1918: ”Vi kämpar inte för maktprivilegier...vi försvarar inte nationella intressen, vi deklarerar att socialismens intressen, socialismens intressen i hela världen går före de nationella intressena, går före statsintressena.” Lenin, *Collected Works*, 4:e upplagan, Moskva, band 27, s. 380.

I ett tal hållet inför en fackföreningskongress den 27 juni 1918 citerade Lenin stolt det faktum att den nyligen utnämnde ambassadören i Storbritannien, Litvinov, så fort han släppts av polisen, hade utnämnt den skotske revolutionäre socialisten McLean till sovjetkonsul och att de skotska arbetarna hälsat detta med entusiasm. Lenin, *Collected Works*, bd 27, s. 487.

⁵ Detta uttrycktes ständigt i ”vänsterns” argument, och även av några bolsjeviker, som stod i opposition till undertecknandet av fredstraktaten, nämligen att sovjetregeringen skulle ”vanhedras” genom att överlämna Polen, Litauen och Lettland till Tyskland.

⁶ ”Jag tänker tala om kamrat Trotskijs position. Två aspekter måste urskiljas i hans aktivitet: När han påbörjade förhandlingarna i Brest-Litovsk genom att perfekt utnyttja dem till agitation, var vi alla överens med kamrat Trotskij.” (8 mars 1918) Lenin, *Collected Works*, bd 27, s. 113. ”När Brest-Litovsk-förhandlingarna började nådde kamrat Trotskijs avslöjanden hela världen. Var det inte så att denna politik, i ett fientligt land som var inbegripit i ett fruktansvärt imperialistiskt krig med andra regeringar, inte medförde de folkliga massornas vrede utan i stället har erhöll deras stöd?” Ibid, s. 484.

av den unga Sovjetrepubliken mot Centralmakterna, som snabbt skulle leda till ockupationen av det revolutionära Petrograd och Moskva, eller om bolsjevikerna både skulle kunna rädda Sovjet-Ryssland och påskynda revolutionens utbrott i Central-Europa genom att på ett medvetet sätt kohandla om tidsutrymme.⁷

Historien har bevisat att Lenin hade rätt. En av hans imperialistiska huvudmotståndare, det tyska imperiets generalstabschef Ludendorff, förklarade sorgset i sina memoarer att Brest-Litovsk-fördraget hade accelererat Rikets upplösning.⁸ Lenin och Trotskij hade inte försvårat utbrottet av de tyska, österrikiska eller ungerska revolutionerna genom att rädda sin unga republik; de hade tvärtom påskyndat den revolutionära processen i Centraleuropa, som nådde sin kulmen mindre än nio månader efter det att den separata freden slöts. Och det finns många tecken på att denna hjälp inte enbart var av moralisk och politisk karaktär, utan att den även antog mycket konkreta materiella former.⁹

Frågan om försvaret av Sovjetstaten mot utländsk intervention, dominerade bland de oräkneliga politiska förpliktelser som den Kommunistiska Internationalen tog på sig under de första åren av sin existens. Detta försvar förstods främst som en specifik uppgift för revolutionärt handlande, som t.ex. vid tiden för hotet om fransk intervention mot Sovjetryssland under Polenkampanjen 1920.¹⁰ Men de medel som föreslogs för detta försvar var uteslutande den revolutionära klasskampens medel: demonstrationer, strejker av speciella grupper inom arbetarklassen (hamnarbetare, järnvägsarbetare, arbetare i ammunitionsfabriker) eller generalstrejker. På detta sätt sammansmälte problemen med det revolutionära försvaret av Sovjetryssland, fastän det inbegrep vissa speciella uppgifter, harmoniskt med förberedandet av gynnsamma betingelser för en utbredning av den internationella revolutionen.

Tre speciella aspekter av den sovjetiska utrikespolitiken under Lenins tid exemplifierar detta generella sätt att angripa problemet med ett sammanlänkande av Sovjetstatens försvar med uppgifterna i den framväxande världsrevolutionen. Det är välkänt att Lenin strängt tillämpade sin tes om alla nationers självbestämmanderätt omedelbart efter Oktoberrevolutionen och att han accepterade Finlands oberoende, som leddes av den kontrarevolutionära regeringen Svinhufvud. Han rättfärdigade denna handling – som uppenbart var till förfång för Sovjetrysslands statsintressen, t.ex. med hänsyn till det militära självförsvaret – med den finska revolutionens och kommunistiska rörelsens inhemska behov.¹¹

Det är också känt att Trotskij var motståndare till Tuchtatjevskijs snabba offensiv mot Warszawa 1920, p.g.a. att den polska revolutionen ännu inte var mogen och att en så en sådan militär manöver bara skulle förstärka chauvinismen bland de polska arbetarna och därigenom bromsa upp i stället för att påskynda den revolutionära processen i landet; Lenin erkände att

⁷ Ibid., s. 65f, Notera också följande uttalande av Lenin (18 mars 1919): ” Bourgeoisin är mer internationell än småägarna. Vi fick att göra med detta under Brestfredens period, då sovjetmakten satte proletariats världsomspännande diktatur och världsrevolutionen högre än alla nationella offer, hur tunga de än var.” *Valda verk i 10 band*, bd 8, s. 393.

⁸ Erich Ludendorff, *Meine Kriegserinnerungen 1914-1918* (Berlin, Ernst Siegfried Mittler und Sohn 1919), s. 519, 517 och 407 etc.

⁹ I den tyska revolutionens gryning november 1918, bröt den kejsarliga regeringen de diplomatiska förbindelserna med Sovjetunionen, under förevändningen att en olycka vid Berlins järnvägsstation hade avslöjat att diplomatiska portföljer som sändes till Sovjetambassaden innehöll stora mängder kommunistisk propaganda på tyska.

¹⁰ Se uppmaningarna riktade till världens alla arbetare från Kommunistiska Internationalens andra kongress. *Der zweite Kongress der Kommunistische Internationale: Protokoll der Verhandlungen* (Hamburg, Verlag der Kommunistischen Internationale 1921), s. 46-56.

¹¹ Se Lenins rapport om partiprogrammet framlagd för åttonde partikongressen (mars 1919): ” Rapport om partiprogrammet den 19 mars” i *Valda verk i 10 band*, band 8.

Trotsky hade rätt i detta avseende.¹² Slutligen, under förberedelserna av Rapallo- och Genua-konferenserna och i försöken att skapa en spricka i de imperialistiska staternas front mot Sovjetryssland, lät inte bolsjevikpartiet denna aktivitet påverka det tyska kommunistpartiets strategiska och taktiska uppgifter. Kommunistiska Internationalen bibehöll sin kurs mot en proletär revolution i Tyskland; Lenin framhöll nödvändigheten av att vinna ett majoritetsinflytande bland de tyska arbetarna för att uppnå detta mål.

Nyligen har ett försök gjorts att framställa Lenin som fader till ”teorin om fredlig samexistens” och en motsvarande legend har uppstått om Trotsky som förespråkare för ”ögonblicklig revolution” i alla länder genom militära interventioner av Sovjetstaten. Ingendera av myterna har någon verklighetsförankring vare sig i teori eller i praktik hos grundarna av Sovjetsystemet och Kommunistiska Internationalen.

Verkliga missuppfattningar (vi befattar oss inte med avsiktliga förfalskningar) härrör från den dialektiska karaktären på det inbördes förhållandet mellan Sovjetstaten och världsrevolutionen. Försvaret av den första och befordrandet av den andra kan inte enkelt förstås som en enda process med en enda logik. Båda har sin egen specifika logik.

Behovet att försvara Sovjetstaten med diplomatiska och militära medel måste erkännas som reellt och som en specifik del av den allmänna världsrevolutionära uppgiften. I samma bemärkelse inbegriper behovet av att föra revolutionen vidare, specifika uppgifter i varje enskilt land, som måste betraktas som säregna, och som inte får sammanblandas med behovet av att försvara SSSR. Endast om de två uppgifternas speciella krav erkännes, kan rörelsens enhet uppnås på en högre nivå.

Det är lika felaktigt att förespråka underordnandet av den revolutionära rörelsens strategi och taktik i något land för behovet att försvara Sovjetstaten, som det är felaktigt att uppmana denna stat att ”påskynda” revolutionen i andra länder genom olägliga militära eller diplomatiska manövrer, som skulle kunna hota dess egen säkerhet. Världsrevolutionen måste ses som en process, betingad i första hand av ett mognande av gynnsamma objektiva och subjektiva villkor för proletariatets erövrande av makten i en serie av länder; en mognadsprocess som kan påverkas starkt av men inte på ett konstlat sätt bestämmas av vad som händer i internationell skala. Både den revolutionära partiets inhemska politik och Sovjetstatens utrikespolitik måste föras på så sätt att dessa mognadsprocesser påskyndas och inte bromsas upp.¹³

Det är endast inom ramen för detta som den s.k. teorin om fredlig samexistens mellan stater med olika social natur, och som tillskrivs Lenin, kan korrekt förstås.¹⁴ Vad den innebär är helt enkelt att självständigheten för den proletära statens uppgifter, så länge som världsrevolutionen inte har segrat i flertalet länder, inbegriper nödvändigheten av att acceptera utdragna perioder av vapenstillestånd med de borgerliga staterna, under vilka alla de oundgängliga medlen för mellanstatliga relationer (diplomati, handel etc.) bör användas för att förstärka de egna positionerna. I denna mest generella och abstrakta bemärkelsen är teorin naturligtvis korrekt. Dess negation skulle innebära en plikt för den proletära staten att uppehålla ett

¹² För en detaljerad analys av dessa diskussioner, se Isaac Deutscher, *The Prophet Armed* (London, Oxford University Press, 1954, s. 459-473. (Sv. övers. 1972, Partisanförlaget: *Den väpnade profeten*. Ö.a.)

¹³ Typiska i detta avseende var appellerna och uttalandena från Kominterns första kongresser, i vilka Röda Armén framställdes som ”den internationella arbetarklassens armé”, och i vilka det deklarerades att ”det ögonblick närmar sig då den internationella röda armén kommer att skapas.”

¹⁴ Vi säger den ”så kallade teorin” därför att Lenin ingenstans formulerade den med dessa ord. De enda uttalanden som försvararna av denna teori använder till sitt stöd (ex.vis E. Kardelj, *Le Communisme et la Guerre*, s. 66-71) är uttalanden som rör behovet av normala diplomatiska eller kommersiella förbindelser mellan Sovjetryssland och de kapitalistiska länderna. Att sovjetstaten och Komintern gjorde rätt i att kämpa för att bryta imperialistblockaden mot arbetarstaten verkar ganska självklart. Att omforma denna konkreta kamp i en konkret historisk konjunktur till en ”strategisk linje för den världskommunistiska rörelsen” verkar löjligt.

permanent militärt krigstillstånd med sin fientliga omgivning, utan att fästa avseende vid frågor rörande resurser, styrkeförhållanden, motståndsförmåga etc.

Men en sådan trivial ”teori”, som uttrycker det enkla behovet av fysisk överlevnad och ekonomisk tillväxt, får inte enkelt översättas till att innebära någon ”allmän linje” för arbetarstaternas utrikespolitik, eller ännu värre, för den världsrevolutionära rörelsen.¹⁵ ”Fredlig samexistens” mellan stater med olika social karaktär, måste tas för vad den faktiskt är: ett vapenstillstånd – och ett tillfälligt sådant – på en av det internationella klasskrigets fronter. Detta krig fortsätter oavbrutet på den andra fronten, den inhemska klasskampen i varje land (vilket naturligtvis inte innebär att den alltid tar sig våldsamma uttryck i form av väpnade resningar och sammandrabbningar). Det kommer periodiskt att inveckla arbetarstaten i militära konflikter.

De båda fronterna återverkar konstant på varandra tills de sammansmälter i en omedelbar enhet vid (tidpunkter för) skärpta sociala och militära spänningar i världsskala. Varje annan ståndpunkt återspeglar antingen ett övergivande av det världsrevolutionära målet, eller den reformistiska illusionen att detta mål kan uppnås genom ett fredligt och gradvis avlägsnande av kapitalismen, nationellt och internationellt – en illusion som grymt motsagts av verkligheten under mer än ett halvt sekel.

”Socialismen i ett land” och det ”Sovjetiska bålverket” under Stalins tid

Efter Lenins död ägde en utstuderad omvandling rum av detta dialektiska, inbördes förhållande mellan försvaret av den sovjetiska statsmaktens intressen och befordrandet av världsrevolutionen. Denna omvandling var så subtil och omärklig att de flesta deltagarna i denna process, inberäknat dess främste skapare, inte uppmärksammade den. Så sent som 1925 skrev Stalin i en pamflett med titeln ”Frågor och svar”:

Låt oss ta itu med den andra faran. Denna karakteriseras av skepticism gentemot den proletära världsrevolutionen och de nationella befrielseörelserna i de koloniala och förslavade länderna; av brist på förståelse för det faktum, att utan stöd från den internationella revolutionära rörelsen hade vårt land inte kunnat göra motstånd mot världsimperialismen; av brist på förståelse för ett andra faktum, att socialismens seger i ett land inte kan vara slutgiltig (eftersom detta land inte har någon garanti mot intervention) så länge som revolutionen inte har segrat i åtminstone några andra länder; av brist på den elementära internationalism som innebär att socialismens seger i ett land inte får betraktas som ett mål i sig, utan som ett medel för att utveckla och understödja revolutionen i andra länder.

Detta är den väg som leder till nationalism, till degenerering, till fullständig likvidering av proletariats utrikespolitik, därför att de som smittas av denna sjukdom betraktar inte vårt land som en del av den världsrevolutionära rörelsen, utan som denna rörelses början och slut, eftersom de tror att alla andra (revolutionära rörelser) intressen måste offras för vårt lands intressen.¹⁶

Det skulle vara en grov förenkling att påstå att denna omvandlingsprocess faktiskt inleddes genom Lenins död. Redan före 1924 hade antydningar om en sådan förändring uppenbar sig.¹⁷ I förvirrad sammanblandning med debatten om möjligheten att åstadkomma byggandet av ”socialismen i ett land”, fann förändringen sitt första teoretiska uttryck i ”Programförslag

¹⁵ I ”SUKP:s centralkommittés öppna brev till alla partiorganisationer och alla Sovjetunionens kommunister” från den 14 juli 1963 sägs att den ”leninistiska principen om fredlig samexistens” har av partiet proklamerats som den generella linjen för Sovjetunionens utrikespolitik”.

¹⁶ J Stalin: *Questions et Reponses*. (Paris, Librairie de l’Humanité, 1925) s. 17-18.

¹⁷ Radeks ”nationella kommunism”, hans opportunistiska manövrerande med anhängare till extrema chauvinister som Schlagetter, var ett klart avsteg från den äkta internationalismen. Se Ruth Fischer, *Stalin and German Communism: A Study in the Origins of the State Party*, (Cambridge, Harvard University Press, 1948); och Ypsilon (pseudonym för Johann Rindl och Julian Gumperz), *Pattern for World Revolution*, (New York, Ziff-Davis, 1947)

för Kommunistiska Internationalen” skrivet av den olycksalige Bucharin. Från att ha varit omedvetna och bitvisa förändringar blev omvandlingen alltmer öppen och avsiktlig i början av 1930-talet, vilket tog sig uttryck i Kominterns nedgång och fall, och slutligen i dess upplösning av Stalin 1943.

Sammanfallandet mellan begynnelsen på denna process och slutet på den första revolutionära efterkrigsvågen i Europa skulle kunna skapa ett intryck av ett kausalt samband mellan dessa båda fenomen: Bolsjevikerna underordnade Sovjetstatens intressen till förmån för världsrevolutionens så länge som världsrevolutionen förblev en praktisk möjlighet; de ändrade sig till ett underordnande av den världskommunistiska rörelsens intressen för uppgifter att konsolidera Sovjetstaten ekonomiskt, diplomatiskt och militärt, så snart som det var tydligt för dem att en internationell utbredning av revolutionen hade upphört att gälla som ett troligt kortsiktigt perspektiv. Eller för att framställa det i andra ordalag: Sovjetstatens överlevande kunde baseras antingen på revolutionär expansion, eller på en splittring mellan dess fiender. Om revolutionens utbredning blev osannolik, skulle det bli nödvändigt att koncentrera sig på splittringar mellan imperialistiska fiender, även i en sådan utsträckning att vissa revolutionära intressen skulle komma att offras.¹⁸

Vi skall inte förneka att många kommunistiska ledare och militanter, både inom och utanför Sovjetunionen rationaliserade den grundläggande omsvängningen i Kominterns politik under 1920-talet på detta sätt. Det tycks inte vara någon mening med att ifrågasätta uppriktigheten hos åtminstone somliga av de som ännu idag fortsätter att hålla fast vid denna typ av argumentation.¹⁹ Men marxister kan inte inskränka sig till att undersöka de motiveringar som partier och sociala skikt åberopar för att förklara sina egna handlingar. De måste granska dessa motiveringar mot bakgrund av objektiv verklighet och sociala intressen; dvs. de måste försöka förklara de objektiva orsaker som föranleder sociala krafter att uppträda på ett visst sätt. Utifrån denna synpunkt är det lätt att inse att de skäl som åberopades för den av sovjetledarna förda nya politiken, med början i mitten av 1920-talet, och som deras anhängare hemma och utomlands anslöt sig till, inte är vattentäta och inte erbjuder någon verklig tillfredsställande förklaring till det förändrade beteendet, som slutade med en komplett kullerbytta.

För det första måste det göras klart, att om en tillfällig stabilisering av kapitalismen verkligen följde på den första revolutionära efterkrigsvågen i Europa, så var denna stabilisering endast tillfällig, då 1920- och 30-talen genomsyrades av djupa sociala och politiska kriser i ett flertal nyckelländer. Dessa bar vittnesbörd om mognandet av för-revolutionära situationer – minst sagt: den tyska krisen 1923; generalstrejken i Storbritannien 1926; den kinesiska revolutionen 1925-27; den tyska krisen 1930-33; den spanska revolutionen 1931; asturiernas resning i

---

¹⁸ Det är här inte frågan om det berättigade i manövrer mellan fiender, om att utnyttja inom-imperialistiska konflikter, osv. Det är i stället frågan om att det finns gränser för dessa manövrer, kompromisser, etc. och att överskridandet av dessa gränser sätter de objektiva frukterna av dessa kompromisser i fara. I detta avseende är en jämförelse mellan Brest-Litovsk-överenskommelsen och Hitler-Stalinpakten mycket lärorik: I det första fallet utnyttjades förhandlingarna propagandistiskt maximalt för att befordra den internationella revolutionen. I det andra fallet degraderades den världskommunistiska rörelsen till att ”försvara” Hitler-Stalinpakten och tyska kommunister skrev att ”Den tyska imperialismen” (förmodligen Hitler) inte längre var att betrakta som huvudfienden. *Die Welt*, 18 okt, 1939

¹⁹ Att Sovjetunionen överlevde andra världskriget förklarar somliga som ett resultat av dessa manövrer. Det är ett uppenbart misstag att resonera så. Om imperialisterna inte hade förenat sig mot Sovjetunionen, utan fortsatt att bekämpa varandra, där ena läget allierat sig med Sovjetunionen, beror det på att de inom-imperialistiska mot-sättningarna, vid detta tillfälle var starkare än den gemensamma fiendtligheten gentemot Sovjetunionen. Detta var i stort sett inte beroende av Sovjets propaganda eller utrikespolitik. Lenin gjorde ett liknande påpekande efter 1918, när han sade att trots allt deras hat till bolsjevismen lyckades inte imperialisterna förena sig mot den. Och detta vid en tidpunkt då bolsjevikerna fortsatte att sprida revolutionär propaganda.

Spanien 1934; spanska inbördeskriget speciellt under perioden 1936-37; generalstrejken med fabriksokupationer 1936 – för att bara nämna de viktigaste kriserna, vilka gång på gång ställde den socialistiska revolutionen på dagordningen i ett halvduzin viktigare länder i Europa och Asien.

För det andra kan utgången av dessa kriser, som slutade med nederlag för arbetarklassen och förstärkte världsrevolutionens nedåtgående trend, inte åtskiljas från den faktiska politiken av arbetarklasspartierna som deltog i dem, i första hand av kommunistpartierna, vilka var de enda under denna period med uttalat revolutionära mål. Den huvudsakliga motsägelsen i de apologetiska ställningstaganden som omfattas av dem som rättfärdigar Stalins politik att underordna den internationella socialistiska rörelsens intressen för de s.k. intressena att konsolidera Sovjetstatens maktposition i världen, ligger i det faktum att ”världsrevolutionens omöjlighet”, som var långtifrån ett objektivt faktum, till stor utsträckning blev ett resultat av först de politiska misstag och senare av de avsiktliga politiska beslut som fattades av Sovjetunionens ledare själva.²⁰

För det tredje bevisade, objektivt sett, det sovjetiska ledarskapet under Stalin, genom att på ett mekaniskt sätt ställa intresset av att befordra världsrevolutionen i motsättning till intresset att konsolidera Sovjetstaten, att det styrdes av sociala motiv som var ganska tydligt avgränsade från de motiv som motsvarade ett befrämjande av Sovjetunionens genuina intressen. I ljuset av den efterföljande historien, skulle det exempelvis vara svårt att bevisa att Hitlers maktövertagande var i överensstämmelse med Sovjetunionens intressen.²¹

En korrekt politik av revolutionära partier, som skulle leda till ett mognande av gynnsamma inre förhållanden i skilda länder, och möjliggöra för partierna att erövra makten, skulle i själva verket inte på något sätt kunna tolkas som en försvagning av SSSR:s position i världsskala. Andra världskrigets efterkrigshistoria har fullständigt bevisat detta påstående. Men, kan det invändas, skulle inte revolutionens internationella utvidgning ha skärpt den internationella klasskampen och ökat de internationella spänningarna, inklusive spänningar på mellanstatlig nivå? Självfallet skulle den det – men den skulle ha skärpt dessa spänningar *just som resultat av en förändring i de internationella styrkeförhållandena till Sovjetunionens fördel*. Att en sådan ”skärpning av spänningsförhållandet” under dessa betingelser inte var någonting som inverkarde menligt på Sovjetunionens intressen är ganska uppenbart. Skulle inte imperialisterna under dessa förhållanden reagera med att utlösa krig mot Sovjetunionen? Denna fråga kan inte besvaras abstrakt; den erfordrar en konkret undersökning, som kommer att företas nedan både med avseende på de spanska och jugoslaviska inbördeskrigen. Men vad som bör betonas nu är den överdrivna förenkling som ligger till grund för den här sortens resonemang. I denna typ av argumentation framställs världsbourgeoisin som en samling konspiratörer, ivrigt spanande mot horisonten efter någon ”förevändning” som ges dem att påbörja en intervention mot Sovjetunionen. Den revolutionära visdomens *ne plus ultra* (höjdpunkt) består i att inte ”erbjuda förevändningen” för en sådan intervention. Historien och de sociala konflikterna degraderas till ett vulgärt spionspel, där varje sida är ivrigt sysselsatt med att ”överlista” den andra.

Är det nödvändigt att framhålla att denna framställning av samtida sociala konflikter och internationella relationer, äger endast den mest vaga överensstämmelse med verkligheten?

²⁰ Kominterns felaktiga politik spelade självfallet en nyckelroll vid den kinesiska revolutionens nederlag 1927, vid Hitlers maktövertagande 1933 och i den spanska revolutionens nederlag 1926-27.

²¹ Vissa som är besatta av idén att ”alla kapitalister gaddar ihop sig mot USSR” går så långt som till att säga att Stalin gjorde rätt i att agera så att Hitler förmådde ta makten, därför att som ett resultat av detta, allierade sig de anglo-saxiska imperialisterna med Sovjetunionen under andra världskriget. Det absurda i sådana resonemang behöver inte behandlas, särskilt inte när man vet att Hitlers aggression mot SSSR ställde Sovjetunionen en hårsån från militärt nederlag 1941.

Den historiska verkligheten baseras på stridande krafter inom varje land och internationellt. Vad som är avgörande är dynamiken i styrkeförhållandet mellan olika krafter. För att sätta igång en intervention mot Sovjetunionen är det inte tillräckligt för bourgeoisin i något av de större länderna att bli ”provocerad” genom revolutionens utbredning; det är nödvändigt att allra minst ha förpassat den egna arbetarklassen till en politisk och social svaghetsposition och/eller ideologisk avvärjning, där den har blivit oförmögen att reagera på det sätt som den europeiska arbetarklassen t.ex. gjorde 1920-21. Det är dessutom nödvändigt att ur en rent militär och geografisk synvinkel ha det nödvändiga momentet för en intervention till sitt förfogande. Interna uppsplittringar inom det imperialistiska lägret är givetvis mycket viktiga. Men de kan inte inta företräde framför de två faktorer som just har betonats. Varje förändring i det sociala styrkeförhållandet som ökar arbetarklassens militans och revolutionära mod i imperialistiska nyckelländer, gör det därför svårare och inte lättare för imperialismen att påbörja ett krig mot Sovjetunionen. Och varje seger för den socialistiska revolutionen i ett nytt land har ofta just den effekten på arbetarna i de imperialistiska nyckelstaterna.

Det är därför väsentligt att betrakta förändringen i SSSR:s officiella attityd gentemot världsrevolutionen, så som den fins uttryckt i Stalins berömda intervju med den amerikanske journalisten Roy Howard²², som en återspeglning inte av Sovjetstatens eller sovjetsamhällets genuina globala intressen, utan av intressena hos ett speciellt socialt skikt inom detta samhälle, kännetecknat av en grundläggande konservativ attityd gentemot situationen i världen, av *en önskan att upprätthålla det internationella status quo*. Vilken Sovjetledarnas eller deras eftersägares rationalisering för denna attityd än må vara, så kan de sociala rötterna för denna konservatism endast återfinnas inom Sovjetsamhället självt, i detta ledarskiktets specifika roll och dess specifika förhållande till de avgörande klasserna i det samtida Sovjetsamhället, arbetarklassen och bönderna.

Denna undersöknings syfte är inte att på ett detaljerat sätt analysera detta övre skikts, den sovjetiska byråkratins, sociala karaktär och funktion. Den analysen gjordes före kriget av Leo Trotskij, och vidareutvecklades efter andra världskriget av hans efterföljare.²³ Enligt vår mening förblir den i grunden giltig än idag. Från denna byråkratis specifika plats i Sovjetsamhället härrör dess specifika roll i världspolitiken.

Den är inte en ny klass, utan ett privilegierat skikt ur proletariatet, som har tillvällt sig ett odelat utövande av den politiska makten och en total kontroll över den sociala merprodukten inom ramen för en planerad socialistisk ekonomi. Den kan tillägna sig sina väsentliga privilegier vad beträffar konsumtionsvarumedel endast p.g.a. ett dubbelsidigt förhållande med kollektivt ägande av produktionsmedlen å ena sidan och de sovjetiska massornas passivitet å den andra.

Denna roll återspeglar den sovjetiska byråkratins fundamentalt motsägelsefulla och dubbelsidiga karaktär. Å ena sidan är den sant förbunden med den nya sociala ordning som har uppstått i Sovjetunionen med Oktoberrevolutionen och det våldsamma krossandet av privatjordbruken genom Stalins tvångskollektiviseringar. Den försöker försvara denna ordning – grunden för dess makt och privilegier – med medel som motsvarar dess egna snäva

²² Den första mars 1935 berättade Stalin för Scripps-Howerdtidningarnas ordförande att det var att ”tragikomiskt missförstånd” att tillskriva Sovjetunionen ”planer och avsikter på världsrevolution”. *The Stalin-Howard Interview*. (New York, International Publishers, 1936.)

²³ Se Leo Trotskij, *Den förrådada revolutionen och Till marxismens försvar*. Se också teserna från Fjärde Internationalens femte världskongress: ”Montée et déclin du stalinisme”, ”Déclin et chute du stalinisme”, *Quatrieme Internationale*, Dec., 1957, s. 59 och 82.

särintressen. Genom att försvara sovjetsamhället, tjänar den objektivt sett revolutionens internationella utvidgning, oberoende av dess egna önsknings och motiv.²⁴

Å andra sidan är den instinktivt rädd för varje rubbning av det internationella *status quo*, inte enbart av psykologiska skäl, något som återspeglar dess i grunden konservativa karaktär i det sovjetiska samhället, utan också därför att den fruktar de djupgående omvandlingar som en utvidgning av den internationella revolutionen skulle vålla, både vad beträffar den sovjetiska arbetarklassens politiska apati och de inre styrkeförhållandena i den världskommunistiska rörelsen.²⁵ Förvandlingen av den Kommunistiska Internationalen till ”gränsvakt” för Sovjetunionen, som upphöjdes till positionen som världsproletariatets ”främsta bålverk”, för vars diplomatiska och militära försvar varje enskild arbetarrörelse i varje enskilt land måste underordnas, reflekterar denna byråkratiska kasts särintressen.²⁶

Vid slutet av denna omvandlingsprocess kastas det ursprungliga förhållandet mellan sovjetstaten och världsrevolutionen, såsom det sågs av Lenin, fullständigt över ända. Sovjetunionen betraktas inte längre som ett instrument för att befordra världsrevolutionen; tvärtom ses den internationella kommunistiska rörelsen som ett instrument för att befrämja sovjetdiplomats omedelbara kast och svängningar.²⁷ Sovjetunionens och den internationella revolutionens ”enhet” degraderas från den principiella höjd som Lenin och Trotskij hade placerat den på till den lägsta nivån av pragmatisk egennytta: kommunistpartierna tvingas att skoningslöst offra arbetarklassens militans, medvetenhet och självförtroende i sina respektive länder på ”statsmaktsintressenas” altare, förkroppsligad i Sovjetregeringen. Det historiska resultatet av denna process blev en fruktansvärd försvagning av de proletära krafterna, vilket möjliggjorde för Hitler att koncentrera den europeiska kontinentens alla resurser mot Sovjetunionen med mycket litet inledande motstånd från Europas besegrade och desorienterade massor, och vilket förde Sovjetunionen till en hårsman från militär kollaps.

De spanska och jugoslaviska exemplen

Det verkliga inbördes förhållandet mellan den potentiella utvidgningen av sovjetmakten och det imperialistiska interventionshotet mot SSSR kan på det mest levande sättet förstås om man analyserar de konkreta omständigheter, vid vilka problemet historiskt sett ställdes. De två mest framstående fallen är den spanska revolutionen under mellankrigstiden och den jugoslaviska revolutionen under och omedelbart efter andra världskriget.

²⁴ Sovjetunionens existens har objektivt sett underlättat de jugoslaviska, kinesiska, vietnamesiska och kubanska revolutionernas segrar, även om Stalins, Chrusjtjovs och deras efterföljares subjektiva politik var att försöka förhindra dessa revolutioners segrar.

²⁵ Erfarenheterna har fullkomligt bekräftat det rationella i dessa farhågor. Den jugoslaviska såväl som den kinesiska och kubanska revolutionens seger har skapat djupa klyftor, om inte splittringar, i den världskommunistiska rörelsen, som sovjetbyråkratin nu har ett mycket mer begränsat grepp över än före och under andra världskriget.

²⁶ Extrema exempel på sådan hänsynslös underkastelse är det Indiska Kommunistpartiets opposition mot det indiska folkets stora resning i juli 1942; det Franska Kommunistpartiets opposition mot den algeriska befrielse-rörelsen under våren och sommaren 1945 (den gick så långt som till att tillstyrka den imperialistiska repressionen mot det upproriska folket som stämplades som ”fascister”); försök av det Franska KP:s kabinets-ministrar att tvinga deras kamrat Ho Chi Minh att stanna inom det franska kolonialväldet pånyttfödde det ”franska samväldet”, och det faktum att dessa ministrar kvarstod i den imperialistiska regeringen även efter det att det koloniala återerövringskriget hade påbörjats mot den vietnamesiska revolutionen i början av 1946.

²⁷ Walter Duranty telegraferade från Moskva att den första reaktionen på utbrottet av den spanska revolutionen 1931 bestod av ”en melankolisk ledare i Pravda... i första hand beroende på att SSSR är överdrivet och kanske oberättigat nervöst i förhållande till krigsrisk, och betraktar med bestörtning varje försök att rubba status quo i Europa, oavsett var... Dessutom vilar Kremles politik i dag mer på framgångar i det socialistiska uppbygget i Ryssland än på världsrevolutionen” (*New York Times*, 18 april 1931). Redan 1931!

Den spanska revolutionen 1936 uppvisade för världen ett av de mognaste exemplen på en revolutionär situation sedan de revolutionära betingelserna i Ryssland 1917.²⁸ Som svar på en fascistisk militärkupp, ledd av generalerna Sanjurjo, Molla och Franco, reste sig de spanska arbetarna och fattigbönderna med en beundransvärd revolutionär glöd, trots den notoriska avsaknaden av förberedelser, förståelse och initiativ från deras officiella ledarskap. De stormade militäranläggningar och hade på några få dagar krossat upproret i alla de större städerna med undantag för Sevilla. De hade satt sig i besittning av fabrikerna och jordegendomarna och börjat bygga upp sin egen väpnade milis, vilken körde iväg fascistarméerna från den ena provinsen efter den andra. Med ett minimum av revolutionär djärvhet och organisering, kunde revolutionen ha krossat upproret på några få månader, bl.a. genom att utlova självständighet åt spanska Marocko till Francos moriska trupper, genom att påbörja jordfördelningen, genom att uppmana Francos spanska trupper att desertera för att kunna erhålla sin jord i byarna, och allmänt genom att konsolidera den nya socialistiska ordningen, sons fötts ur heroismen under juli-augusti-septemberdagarna 1936.

Kommunistiska Internationalen krossade, med bistånd från socialdemokratin och de betydande reformistiska illusionerna hos de mest framträdande av de spanska anarkistledarna, på några få månader dessa utsikter. Under förevändning av att inte ”stöta bort” den brittiska och franska borgarklassens sympati, förhindrade de revolutionen från att nå sin höjdpunkt i det otvetydiga upprättandet av en socialistisk federation. De använde de sovjetiska vapenleveranserna till Spanien för att påtvinga först de Internationella Brigaderna, sedan den spanska regeringen själv sitt skoningslösa ledarskap. En efter en rycktes de revolutionära landvinningarna från sommaren 1936 bort från arbetarna och fattigbönderna, i namn av att återupprätta ”republikansk” (d.v.s. borgerlig) ”lag och ordning”. En reguljär borgerlig armé med en ”reguljär” officerskår intog milisens plats. Fabriker och jordegendomar återlämnades till sina forna ägare. När arbetarna i Barcelona, som svar på en öppen provokation²⁹, reste sig till försvar för sina erövringar, blev de först svårt underkuvade och sedan övergivna av sina egna ledare. Det sovjetiska ledarskapet gick så långt som till att försöka exportera de ökända Moskvarättegångarnas teknik till Spanien, med resultat som skulle framstå som groteska om det inte vore för att hundratals ärliga revolutionärer dödades i processen.³⁰

Utgången var lätt att förutse. ”Icke-intervention”-komedin iakttoogs inte av fascistregeringarna, vilka allmänt sett endast respekterar styrka, inte diplomatiska överenskommelser. Men den respekterades samvetsgrant av den franske socialdemokratiska premiärministern, Léon Blum, som stöddes av KP, och slutligen upplöstes även de Internationella Brigaderna. Efter att ha blivit berövade en snabb seger och tillbakaträngda till en defensiv position (vilket alltid är ödesdigert i en revolution), blev de spanska massorna allt mer modfällna när de upptäckte att de uppmanades att försvara inte de revolutionära landvinningarna, utan samma gamla ”lag och ordning”, som de hade rest sig mot alltsedan 1934. Det slutgiltiga nederlaget var endast en tidsfråga. Den beundransvärda motståndsvilja som arbetarna i de stora städerna visade i nära tre år under dessa extremt ofördelaktiga villkor, understryker bara de gynnsamma

²⁸ De bästa analyserna av den spanska revolutionen är Felix Morrows: *Revolution and Counterrevolution in Spain*, (London, New Park Publications) [svensk översättning: *Spanien – Revolution och kontrarevolution* – Red anm] och Pierre Broué et Emile Temime, *La Guerre civile d'Espagne*, (Paris, Editions de Minuit) [engelsk översättning: *The Revolution and the Civil War in Spain* – Red anm].

²⁹ Den reguljära armén försökte frånta arbetarmilisen den centrala Telestationen, som milisen ockuperade i juli 1936 efter att med stora förluster ha tagit den från fascisterna.

³⁰ Den spanska Republikens ”Centrala Spionagedomstols” dom mot POUM:s centralkommitté, daterad 29 okt. 1938, som långtifrån att fördöma medlemmarna i denna kommitté, krävde ett ”temporärt” uppskjutande av kampen för deras särskilda mål, dvs, ekonomins socialisering och upprättandet av proletariats diktatur, medan de deltog i folkets allmänna kamp mot det fascistiska militärupproret (ett deltagande som domstolen ingenstans förnekade eller nedsvärtar!).

betingelserna för en snabb seger 1936. Hade de fullbordat revolutionen skulle de ha vunnit kriget. Istället uppmanade KP dem att först vinna kriget och sedan fullborda revolutionen. Detta ledde till revolutionens krossande, vilken endast kunde framkalla ett nederlag i kriget.

Det rättfärdigande som anförts gång på gång av apologeterna för Moskvas Spanienpolitik är, att varje alternativ politik skulle ha lett till en ”imperialistisk enhetsfront” och till ett omedelbart hot om en segerrik intervention av Sovjetunionen. Men en vederhäftig analys av de konkreta förhållandena som rådde vid denna tidpunkt, ger inte det minsta stöd för en sådan slutsats.

För det första vet vi idag att den nazistiska återupprustningen 1936 endast var i sitt första utvecklade stadium; våren 1936 hade nazisterna endast en pansardivision; faktum är att de darrade av fruktan för att den franska generalstaben skulle besvara remilitariseringen av Rhendalen med en omedelbar invasion av Tyskland, mot vilken de inte hade några styrkor att mobilisera.³¹ Storbritanniens situation var inte annorlunda; det hade ingen slagstyrka att intervensera med i Europa.³² Förenta Staterna hade inte ens påbörjat återupprustningens inledande stadier.

Den enda starka armén på den europeiska kontinenten, som kunde betraktas som ett hot mot Röda Armén – vid den tidpunkten förmodligen den största militärmakten i Europa – var den franska armén. Men Frankrike befann sig mitt uppe i våndorna av ett enormt uppsving för arbetarmilitansen. En miljon arbetare hade just rest sig för att ockupera fabrikerna och hade röstat Blum till makten, med stöd från ett i hög grad förstärkt kommunistparti. Överklassen var så skrämmd att den var beredd att anta varje social reformåtgärd för att åtminstone återfå sin viktigaste egendom.³³ Det är fullkomligt absurt att tro att dessa arbetare under sådana förhållanden skulle ha låtit sig mobiliseras för att falla sina segerrika spanska bröder i ryggen, för att inte tala om ett försök att få dem att färdas tusentals kilometer i avsikt att angripa Sovjetunionen – i allians med Hitler och Mussolini! Det är absolut säkert att varje fransk regerings försök att genomdriva en sådan politik skulle ha visat sig vara självmord, och skulle ha besvarats med ett omedelbart uppror av den franska arbetarklassen.

Å andra sidan är det också minst sagt orealistiskt att jämföra den inre situationen i Nazityskland eller i det fascistiska Italien 1936 med den som rådde i dessa länder 1940 eller 1941. Det inre motståndet var fortfarande tämligen starkt. Varje nederlag i utlandet skulle ha inneburit omedelbara svårigheter för de här regeringarna.³⁴ Redan de små militära motgångar som

³¹ William L. Shirer, *Aufstieg und Fall des Dritten Reiches*, (München, Knauer, 1963) Band 1, s. 324. De tyska generalerna bekräftade detta under Nürnbergrättegångarna. Många andra källor kan citeras med samma resultat, bl.a. Walter Görnitz, *Der deutsche Generalstab*, (Frankfurt, Verlag der Frankfurter Hefte), s. 440 [Boken finns i svensk översättning: ”Det tredje rikets uppgång och fall” – Red]

³² Se Winston Churchill, *The Gathering Storm*, (Penguins Books, 1966), s. 601-606.

³³ Under sitt vittnesmål inför Riom-rättegången, vilken fördes mot honom av Petainregimen, påminde Blum med stolthet att arbetsgivarorganisationerna kom och bad honom bli premiärminister ”därför att arbetarna hade förtroende för honom”, och han kunde bli medlaren mellan arbetarna och arbetsgivarna ”för att stoppa denna hemska rörelse (ockupationen av fabrikerna – EM)”. Här några typiska uttalanden av Blum: ”M. Lambert-Ribot hade varit min kollega under många år i Ministerrådet, innan han, liksom en hel del andra representanter för höga offentliga organ och universitet, tog tjänst hos arbetsgivarorganisationerna, och som jag alltid hade behållit vänskapliga relationer med. Han gjorde, så tidigt som på fredagsmorgonen, påtryckningar på mig via två vänner, via två olika medlare som bad mig att bemöda mig om att upprätta ett avtal mellan å ena sidan organisationernas högsta organ, som exempelvis Comité des Forges och CGT å den andra”. Leon Blum, *L'Histoire Jugera*. (Paris; Editions Diderot, 1945), s. 277-278. ”Arbetsgivarna bad honom inte endast att inte använda våld utan bönföll honom att inte använda det, De sade honom att i den nuvarande situationen kan det bara leda till en blodig konflikt”. *ibid.* s. 279. ”Men jag måste säga er, att vid det tillfället betraktades jag non bourgeoisin och speciellt inom företagarvärlden som en räddare, jag var efterlängtd och förväntad som en frälsare.” *Ibid.* s. 28.

³⁴ Walter Görnitz återger att även piloter ur ”Kondorlegionen” som Hitler sände till Spanien, deserterade till de spanska arbetarnas sida. *Der Deutsche Generalstab*, s. 442. H.B. Gisevius påpekar att den folkliga oppositionen

åsamkades den fascistiska italienska legionen vid Guadalajara ledde till ökad anti-fascistisk aktivitet inom Italien. En segerrik spansk och fransk revolution skulle fullständigt ha förändrat styrkeförhållandena inom Tyskland och Italien, och på ett avgörande sätt försvagat, om inte störtat, diktaturen i åtminstone ett av dessa två länder.

Det är sannolikt att en sådan utveckling skulle ha förstärkt den brittiska och amerikanska borgarklassens sympatier för Hitler och fascismen. Men man får inte glömma att 1936 var de stora sittstreckernas år i Förenta Staterna och året för en stark vänstertrend i Storbritannien. Utgången av dessa tendenser skulle på ett grundläggande sätt ha modifierats i händelse av socialistiska segrar i Spanien och Frankrike, för att inte tala om en kollaps för fascismen i Italien. Även om man antar att de borgerliga högerkrafterna till sist skulle ha tagit överhanden i dessa länder, skulle det ha krävts många år och många förändringar i världssituationen innan Washington och London, i allians med Hitler, skulle kunna hota med krig mot Sovjetunionen. Det är mycket mera sannolikt att ett sådant krigshot, även om det förverkligades, inte skulle ha riktats mot Sovjetunionen ensamt, utan mot ett socialistiskt Europa. Vi skulle ha fått en situation liknande den som uppstod efter andra världskriget, men med de proletära krafterna geografiskt, socialt, politiskt och moraliskt mycket starkare än de är idag.

Som tidigare påpekats, offrades den spanska revolutionen för föreställningen att världskapitalismens inställning gentemot Sovjetstaten och världsrevolutionen i sista hand beror på det sovjetiska ledarskapets förmåga att undvika att ”provocera fram” dess förenade fientlighet, och att istället ”blidka” och ”splittra” den. Denna uppfattning undervärderar kraftigt den verkliga klasskamp som pågår i de kapitalistiska länderna själva.

Ännu tydligare var fallet Jugoslavien, fastän utgången där lyckligtvis blev gynnsammare än i Spaniens fall.

Alltifrån dess början, möttes den jugoslaviska revolutionen av misstro från och strypningsförsök av Stalin och hans medarbetare. Jugoslavernas försök att organisera proletära brigader tillrättavisades strängt av Moskva; de blev utsvälta på militärt bistånd; och bakom deras rygg delade Stalin upp Balkan med Churchill i oktober 1944, i avsikt att påtvinga Jugoslavien en ”hälften var”-lösning.³⁵ På detta sätt bildades en koalitionsregering i vilken borgerliga politiker tillskansade sig ett visst inflytande.

Ledningen i det jugoslaviska kommunistpartiet lydde emellertid inte Moskvaledningens befallningar. Den drev fram revolutionen till seger. I en folkomröstning framtvängades beslutet till förmån för republik och mot anarki genom väldiga massmobiliseringar och enorm propaganda.³⁶ Den socialistiska omvandlingen av ekonomin genomfördes snabbt. Kvarlevorna av den gamla borgerliga statsapparaten och armén, vilka redan hade reducerats till en skugga av deras forna styrka under det inbördeskrig som framgick ur motståndskampen mot den nazistiska ockupationen, avlägsnades fullständigt. Ingenting fanns kvar av den koalitions-

---

fortfarande var stark 1936-37, trots att dessa var nazismens ”lugnaste” år. *Bis zum bittern Ende* (Darmstadt, Claassen und Wurth, 1947), s. 266. En stark underjordisk kommunistisk partiorganisation i Berlin med flera tusen aktiva medlemmar, hade återuppbyggt 1934-36 och avslöjades inte förrän 1937 av Gestapo, som kunde utnyttja den ”spionskräck” som spreds av Moskvarättegångarna och Stalins utrensningar i Sovjet.

³⁵ Vladimir Dedijer, *Tito parle* (Paris, Gallimard 1953), s. 231. Det avgörande historiska steget på vägen till den jugoslaviska revolutionen, som utgjordes av besluten från Folkets Anti-fascistiska Befrielseråds andra session på hösten 1943 i Jajce, betraktades av Moskvaledarna som en ”dolkstöt” i ryggen på Sovjetunionen, som fortsatte sina försök att nå en kompromiss mellan den kommunist-ledda motståndsrörelsen och Kungliga Jugoslaviska regeringen som fanns i exil. Mosa Pijade, *La Fable de l'aide soviétique a l'insurrection nationale yugoslave* (Paris, Le Livre Yugoslave 1950), s. 69 etc.

³⁶ Ännu idag kan man på små städernas och byars väggar se många rester av den intensiva propagandakampanj som bedrevs i Jugoslavien vid den tiden.

regering som man fattat beslut om vid Teheran och Jalta. Den socialistiska revolutionen triumferade.

Under hela detta förlopp upphörde Stalin inte med att uttrycka sina betänkligheter och sin kritik mot JKP:s revolutionära orientering. Han fruktade att andra världskrigets ”stora koalition” skulle brytas genom denna ”jugoslaviska äventyrspolitik”. Han såg ett styrkeprov närma sig.

Utvecklingen av den jugoslaviska revolutionen åtföljdes faktiskt av stark internationell anspänning, speciellt i Triesteområdet, på samma sätt som varenda revolutionär seger sedan 1945, och även Oktoberrevolutionens seger, ökade de internationella spänningarna. Det är ett politikens faktum att inbördeskrig har en tendens att sprida sig utanför de nationella gränserna. Men inte i något fall har ett formligt världskrig uppkommit ur de internationella spänningar som framkallats genom revolutionära segrar i enskilda länder. Titos genomförande av en socialistisk revolution ”framprovocerade” inte ett världskrig. lika lite som Mao Tse-tungs seger 1949, Ho Chi Minhs 1954 eller Castros 1959.³⁷

För att förstå orsakerna till denna förvånansvärt konstanta faktor är det tillräckligt att anföra att världskapitalismen – och speciellt den amerikanska härskande klassens ledande skikt – reagerar på världssituationen i dess helhet, och inte på varje enskilt land eller varje enskild händelse, isolerat från dess övergripande sammanhang. Om det är sant att varje segerrik revolution modifierar styrkeförhållandena i världen på kapitalismens bekostnad, är det också sant att världskapitalismens reaktioner på en sådan revolution i så fall måste inpassas i ett allmänt sammanhang, som är ofördelaktigt för kapitalismen och för imperialistisk intervention. Det kapitalistiska ledarskapet slits därför mellan motstridiga behov – å ena sidan behovet av att hejda strömningar som går emot dess intressen, och å andra sidan behovet av att i beaktande av den försämrade helhetssituationen, som är högst ogynnsam för en allmän motoffensiv.

Av denna anledning har förhållandet mellan segerrik revolution och krig efter 1917, och återigen efter 1945, utmärkts av begränsade kontrarevolutionära militära interventioner efter varje ny seger för revolutionen, snarare än av generellt världskrig. Genom att försöka uppnå några få begränsade segrar, som neutraliserar verkningarna av det föregående nederlaget, reagerar imperialismen på revolutionens nya utvidgningar genom att först försöka återupprätta en gynnsam maktbalans, innan den överväger att sätta igång en allmän kontraoffensiv, inklusive ett eventuellt interventionskrig mot SSSR.

Vi återkommer till denna kärnpunkt när vi skall försöka göra upp ett allmänt bokslut över de senaste tjugo årens internationella utveckling. Men vi kan redan nu komma till en skenbart paradoxal slutsats: Det är inte revolutionära segrar, utan till en viss gräns, de revolutionära krafternas nederlag, som påskyndar utvecklingen mot världskrig. Detta var otvivelaktigt fallet under perioden 1936 - 39.

Det var inte för att den spanska revolutionen var segerrik, utan därför att den förlorades, och därför att en kraftig strömkantring därigenom ägde rum åt höger och mot en situation av passivitet bland massorna i Frankrike, Storbritannien, Tjeckoslovakien etc., som München möjliggjordes. Som ett resultat av München följde Hitlers ockupation av Sudetlandet, hans förberedelser för Polens likvidering och påbörjandet av andra världskriget. Under de arton månader som förflöt mellan de franska och spanska arbetarnas revolutionära svallvåg i juni-juli 1936 och våldtåkten på Österrike i början av 1938, ändrades styrkeförhållandena i Europa

³⁷ Stalin var övertygad om att hans allians med Storbritannien och USA skulle sättas på ett fruktansvärt prov av den segerrika revolutionen i Jugoslavien. Först när han till sin förvåning såg att de västerländska imperialisterna inte blev särskilt chockade av Titos framgångar, ändrade han delvis sin attityd. Mosa Pijade op. cit. s. 69.

på ett avgörande sätt till den tyska imperialismens fördel. Naturligtvis hade den spanska revolutionens nederlag något med denna förändring att göra. Helt visst inträffade vid slutet av denna fas exakt vad Stalin så desperat hade försökt att undvika: de europeiska stormakternas ”sammangaddningar” mot SSSR (under perioden mellan München och ockupationen av Prag). Om denna imperialistiska front spräcktes, berodde det inte på att Stalin hade gjort tillräckligt många uppoffringar för att erhålla Paris- och Londonbörsens välsignelser, utan på att Hitler visade sig vara alltför glupsk och att de västerländska imperialisterna övertygade sig själva om att han ville krossa dem fullständigt i den omfamning han föreslagit.

På samma sätt måste man betrakta den omedelbara efterkrigsutvecklingen i Europa 1944-45. Atlantpakten slöts inte för att ”straffa” Sovjetunionen för att ha låtit Tito göra revolution i Jugoslavien. Tvärtom var imperialisterna medvetna om den nytta de hade haft av det återhållande inflytande som Stalin, genom de lokala kommunistpartiernas ledningar, hade utövat på situationen i Grekland, Italien och Frankrike när den kommit farligt nära revolution. Atlantpakten slöts, och imperialisterna kunde därigenom upprätta sin första världsomspännande militärallians mot SSR (Nato), efter att de revolutionära situationerna i Grekland, Frankrike och Italien med hjälp av de lokala KP-ledningarna och med Stalins fulla samtycke, hade slutat med ett återställande och en konsolidering av kapitalismen. I denna bemärkelse är det riktigt att säga att det inte var revolutionens seger i Jugoslavien, utan dess nederlag i Grekland, Italien och Frankrike, som förde med sig en världsomfattande allians mot SSSR.³⁸

Det finns ett tydlig paradoxalt element i detta resonemang. När allt kommer omkring skulle man kunna göra gällande att västmakterna hade delat upp Europa med Stalin vid Jalta, och att båda sidor i stor utsträckning hade respekterat den faktiska delningslinjen, som återspeglade en given maktbalans. Slutandet av Atlantpaktfördraget skulle kunna ses som en imperialistisk åtgärd för att befästa ”sin egen” intressesfär, på samma sätt som avlägsnandet av borgerliga politiker, borgerlig demokrati och privat egendom i Östeuropa skulle kunna betraktas som ett liknande steg av Stalin för att konsolidera den sovjetiska intressesfären.

Felet i denna sorts argumentation ligger i dess fullkomligt statiska begreppsbildning, vilken glömmer att varje defensiv manöver alltid innehåller fröet till en framtida offensiv. Bakom NATO låg inte bara ett ”återhållande” utan också hoppet om en framtida ”återgång”. ”Återhållandet” underlättades av det faktum att de potentiella socialistiska revolutionerna i Italien och Frankrike kvävdes i sina lindor av KP-ledningarna. Detta underlättade i sin tur möjligheterna till en ”återgång”. Hoppet att ett ”återhållande” inte skulle uppträda, därför att Stalin avsiktligt hade intervenerat för att förhindra revolutionens spridning till Väst, visade sig vara

---

³⁸ Se Charles de Gaulle, *Memoires de Guerre*, vol. 3 *Le Salut* (Plon, 1959): ”Deras (massornas) aversion mot de tidigare strukturerna förvärrades av fattigdom, koncentrerades av motståndsrörelsen och utlöstes av befrielsen, Här var ett utmärkt tillfälle för partiet. Genom att medvetet blanda samman upproret mot fienden med klasskampen och framträda som ledaren för båda formerna av uppror hade ‘partiet’ alla möjligheter att ta ledningen över landet genom samhälleligt bedrägeri, även om det inte kunde göra det genom Motståndsrådet (Conseil de la Resistance), kommittéerna och milisen.” s. 112-113. ”Om man tar i beaktande vad som hänt sedan dess och dagens behov, bedömer jag det som att Maurice Thorez’ återvändande till kommunistpartiets ledning för närvarande erbjuder fler fördelar än nackdelar. Så kommer det att förbli så länge jag är statens och nationens överhuvud. Med all säkerhet kommer kommunisterna att dag efter dag överösa oss med bluffar och invektiv, Emellertid kommer de inte att försöka sig på några upprorsmanövrar. Och vad bättre är: så länge jag sitter vid makten kommer det inte att bli en enda strejk... Vad beträffar Thorez tjänade han det allmännas bästa vid flera tillfällen under sina försök att befördra kommunismens intressen. Omedelbart efter sin återkomst till Frankrike hjälpte han till att eliminera de sista spåren av den ”patriotiska milisen”, som några av hans anhängare sökte uppehålla i en ny underjordisk tillvaro. I den grad som hans partis hårda och fränstötande stränghet tillät det, motsatte han sig befrielsekommittéernas övergrepp och de våldshandlingar som vissa överspända grupper sökte vidta. Till många arbetare, speciellt gruvarbetare, som lystrade till hans tirader, gav han ständigt order att arbeta allt vad de förmådde och att producera till varje pris. Utgick detta från en politisk taktik? Det finns ingen anledning för mig att söka utröna det. För mig räcker det att Frankrike tjänades.” ss. 118-119.

en illusion. Faktum är att om man undersöker de konkreta motiv som ledde till upprättandet av NATO, måste man dra slutsatsen att den jugoslaviska revolutionens seger eller fruktan för en segerrik revolution i Frankrike eller Italien spelade en mycket mindre roll än Röda Arméns faktiska militära erövringar, dvs. händelserna i länder där det inte var någon revolution, som Polen och Östtyskland, och förstärkandet av SSSRs strategiska positioner.³⁹ Vad som ”provocerar” imperialismen är inte enbart revolutionens utbredning; det är dess blotta existens, eller snarare befästheten av basen för dess makt i själva SSSR.⁴⁰ Det enda sättet att inte ”provocera” kapitalisterna är i det långa loppet att överallt befästa och återupprätta kapitalismen, inklusive i Sovjetunionen. Om man inte är beredd att betala det priset, blir varje annat steg i så fall helt enkelt en fråga om beräkning av dettas effekter, inte på huruvida imperialisterna har blivit ”provocerade” – vilket de alltid är – utan på den övergripande styrkebalansen.

Här ser vi den grundläggande reformistiska bedrägligheten⁴¹ i strategierna om ”fredlig samexistens” och ”socialism i ett land”. Till grund för båda ligger hoppet om att världs-imperialismen på något sätt kommer att förlika sig med SSSR:s existens, och ”lämna det i fred”, om bara SSSR låter världs-imperialismen vara i fred också. Ironiskt nog anför samma människor som stödjer sig på denna illusion, också att ”i det långa loppet” kommer styrkeförhållandena i världen att på ett avgörande sätt att förändras genom det ekonomiska och militära stärkandet av SSSR.⁴² Men imperialisterna inser naturligtvis också detta och måste därför sträva efter att inte bara ”hålla tillbaka” revolutionen utan också efter att tillintetgöra SSSR. Huvudfrågan är därför huruvida detta styrkeprov i det långa loppet är oundvikligt. När man en gång blir ense om oundvikligheten av detta, kommer man att koncentrera sig på att uppnå det för stunden bästa möjliga styrkeförhållandet. Militärt och ekonomiskt förstärkande av SSSR, försök att splittra det imperialistiska lägret och segerrika utvidgningar av revolutionen (speciellt i imperialismens högborgar) ses då inte som motstridiga, utan som parallella utvecklingslinjer, vilka tenderar att skapa ett mer gynnsamt styrkeförhållande inför denna kraftmätning. Europas historia från 1933 till 1941 stödjer denna analys fullständigt. Och varje tecken tyder på, att alltsedan 1945 har imperialismen, framför allt USA-imperialismen, inte för ett ögonblick upphört med att förbereda sig för det tredje världskriget.⁴³

³⁹ Harry S. Truman, *Years of Trial and Hope* (New York, Doubleday and Co, 1956), s. 240-43. I själva verket nämns inte ens Jugoslavien en gång i hela det kapitel som berör bildandet av Atlantpakten; inte heller nämns farhågorna för ”subversion” i Frankrike och Italien.

⁴⁰ Detta var helt uppenbart under hela Kennedy-epoken, då den borgerliga allmänna opinionens uppmärksamhet lika mycket var riktad på ”kommunismens spridning i världen” som på ”sputniken”, ”robotklyftan”, Sovjets framgångar inom rymdteknologin, den vetenskapliga utbildningen etc.

⁴¹ Man kan dra en tydlig parallell mellan socialdemokratisk reformism inom ett kapitalistiskt land och stalinistisk eller Chrusjtjovsk reformism inom världskapitalismens ramar. I båda fallen konfronteras vi med de partiella erövringarnas dialektik, där försvaret av dessa blir ett mål i sig, som tar överhanden över det långsiktiga målet. Detta uttrycker det byråkratiska skiktets speciella intressen och att de parasiterar på dessa erövringar men endast kan leva på dessa erövringar så länge de förblir partiella.

⁴² Detta är linjen i SUKPs program, antaget vid 22:a kongressen.

⁴³ Frågan kan ställas: varför attackerade inte USA-imperialisterna omedelbart Sovjetunionen under sommaren och hösten 1946, då de besatt överväldigande militär och ekonomisk överlägsenhet och kärnvapenmonopol? Tre subjektiva, socio-politiska hinder låg i vägen för att en sådan inriktning skulle vara realistisk. För det första var inte de västeuropeiska folken redo att acceptera en sådan vändning, vilket allra troligast skulle ha lett till segerrika anti-kapitalistiska revolutioner i dessa länder. För det andra var den allmänna opinionen i USA inte redo för det och det skulle ha skapat en allvarlig intern kris, t.o.m. mycket allvarligare än den som orsakats av det nuvarande Vietnamkriget. Se *The Forrestal Diaries* (New York, The Viking Press, 1951), s. 100-129. För det tredje, och detta var avgörande för de militära ledarna, var inte de amerikanska soldaterna beredda att fortsätta kriget, i synnerhet inte mot en f.d. allierad. De ville åka hem omedelbart och revolterade t.o.m. mot efterkrigs-ockupationen av Europa och Fjärran Östern. Se Harry S. Truman op. cit. s. 506-10; Mary Alice Waters, *GIs and the fight against war* (New York, Merit publishers 1967).

Den kinesiska revolutionen och det nukleära hotet mot människans existens

Två händelseförlopp med världsomvälvande betydelse efter andra världskriget skulle kunna tänkas ha förändrat den generella ramen i förhållandet mellan den internationella revolutionens utbredning och den fortsatta ”vapenvilan” mellan stormakterna som skisserats ovan: den kinesiska revolutionens seger 1949 och påbörjandet av kärnvapenkapprustningen i början på 50-talet.⁴⁴ Upprättandet av Folkrepubliken Kina bröt den kapitalistiska inringningen av Sovjetunionen och skapade därmed en helt ny strategisk världssituation, i vilken arbetarstaterna åtnjöt en enorm överlägsenhet vad beträffar ”konventionella” arméer och vapen på den europeiska och asiatiska kontinenten. Det snabba framåtskridandet i SSSR:s kärnvapenindustri, gjorde slut på det amerikanska kärnvapenmonopolet och Washingtons falska förespegling om att kunna förlita sig på ”kärnvapendiplomati” för att uppväga det ”socialistiska lägreets” fördelar, genom hot om nukleär förstörelse av Sovjetunionen. Det nukleära dödläge som uppnåddes i slutet på 50-talet och som vidmakthållits alltsedan dess, innebär en potentiell nukleär tillintetgörande av såväl Förenta Staterna som SSSR i händelse av ett kärnvapenkrig.⁴⁵

Den kinesiska revolutionens seger gav en enorm stimulans åt den koloniala revolutionen som hade börjat med juliupproret 1942 i Indien och med den betydande försvagningen under och efter andra världskriget av de gamla imperialistiska makterna – Storbritannien, Frankrike, Nederländerna, Belgien, Japan, Portugal – i Asien och Afrika. För att rädda sina väsentliga ekonomiska positioner, försökte imperialismen fortgående att slå om från direkt till indirekt styre, från öppen kolonialism till ”neo-kolonialism”.

Men den koloniala revolutionen var svår att kanalisera in i för imperialismen kontrollerbara banor; den hade en tendens att växa över i anti-imperialistiska och anti-kapitalistiska revolutionära massresningar: Indonesien, Vietnam, Algeriet, Kuba, Kongo, Bolivia, Santo Domingo, etc. I vissa fall, såsom i Syd-Korea, Malaya och Santo Domingo, lyckades kraftiga imperialistiska interventioner i form av kolonialkrig i full skala att för tillfället besegra revolutionen. I andra fall slutade kolonialkrigen med att imperialismen överlämnade den politiska makten till befrielseernas borgerligt-nationalistiska eller småborgerliga ledarskap, i hopp om att åtminstone rädda en del av sin egendom (Indonesien, Marocko, Kenya, Algeriet). I andra fall har revolutionen genomgått en serie växlingar, men befinner sig fortfarande på frammarsch, efter att ha lidit partiella men inte definitiva nederlag. I Nord-Vietnam och på Kuba triumferade befrielseörelserna och den anti-imperialistiska revolutionen omvandlade sig till en socialistisk revolution och upprättade nya arbetarstater. Arabländerna uppvisar en sammansatt bild, men tendensen mot permanent revolution blev tydlig i åtminstone Egypten och Syrien, och manifesterade sig i embryonal form i Irak, Jemen och Syd-Arabien.

I mitten på 50-talet skapades den falska föreställningen om att en politiskt mäktig ”tredje värld” hade uppstått. Fastän det allmänt erkändes, att de länder som nyligen befriats från direkt kolonialt styre var ekonomiskt svaga och ställda inför allvarliga inre sociala motsättningar, trodde många människor att blotta tyngden av deras hundratals miljoner invånare, förenade kring idén om ”alliansfrihet” och ”positiv neutralitet”, skulle tjäna som en buffert mellan de imperialistiska och ”socialistiska” lägren, och därigenom gradvis reducera

⁴⁴ En UPI-rapport från Washington, daterad den 23 okt. 1951, nämner för första gången det faktum att ”amerikanska specialister på kärnvapenfrågor” anser att Sovjets kärnvapenprov på ett avgörande sätt kan förändra styrkeförhållandena, Malenkov meddelade den 8 aug, 1953 att Sovjetunionen hade tillverkat en vätebomb.

⁴⁵ En AFP-rapport den 9 okt. 1953 innehöll ett uttalande av president Eisenhower från samma datum, som sade att Sovjet kunde utföra en kärnvapenattack mot USA.

spänningarna i världen. Bandung-konferensen 1955 sammanfattade dessa förhoppningar, förkroppsligade i Nehrus och Sukarnos personligheter.⁴⁶

Men dessa illusioner krossades snabbt. Den koloniala bourgeoisins ekonomiska svaghet framträdde alltmer uttalat, och gjorde den alltmer beroende av utländsk (dvs. huvudsakligen imperialistisk) ”hjälp”.⁴⁷ De inre sociala motsättningarna urgröpte långsamt den lilla prestige Nehru, Sukarno, Kenyatta osv. hade förvärvat under det nationella befrielsekriget. Massagitation och massresningar tvingade dem också till att förlita sig alltmer på imperialistisk hjälp och stöd. Istället för att utgöra en ”buffertzona” mellan de två ”lägren”, blev den ”tredje världen” en gigantisk arena för social och politisk polarisering, där våldsamma sammandrabbningar och inbördeskrig i tilltagande grad mångfaldigades. På dagordningen stod inte en stabilisering i något ”tillstånd av nationell demokrati”, som Moskva antydde⁴⁸, utan en kamp mellan borgerliga statsapparater och utarmade massor, som strävade efter att upprätta proletära stater.

Detta var den allmänna ram, inom vilken den sino-sovjetiska konflikten (föregången av de kompromisser, som uppnåtts vid Kommunistpartiernas konferenser åren 1957 och 1960) blossade upp. Några av de frågor som restes i dispyten verkar vara av konjunkturell typ. Den Kinesiska Folkrepubliken de facto relationer med imperialismen är av en annan art än Sovjetunionens. USA-imperialismen har inga diplomatiska förbindelser med Kina och håller detta stora land utanför FN och berövar det dess rättmätiga plats i Säkerhetsrådet. Den upprätthåller en ekonomisk blockad av Kina. Den finansierar och stöttar upp marionettregimen Chiang Kai-shek på Formosa, symbolen för det faktum att det kinesiska inbördeskriget fortfarande inte är fullständigt slutfört och att imperialismen fortsätter att intervensera i detta inbördeskrig mot massan av kinesiska arbetare och bönder. Den har inringat Kina med robot-, flyg- och marinbaser i det öppet erkända syftet av militär (inklusive nukleär) aggression mot Kina. Denna situation är uppenbarligen skild från relationerna mellan Moskva och Washington, vilka inte enbart baseras på normalt diplomatiskt erkännande och utbyte, utan t.o.m. på upprepade och delvis lyckade försök till periodiskt samarbete på många områden.

I denna ömtåliga situation, begick den sovjetiska byråkratin, styrd av sina grundläggande konservativa värderingar i internationella frågor, det oförlåtliga brottet att delta i blockaden och försöket att sätta den kinesiska revolutionen i karantän. Efter 1960 stoppade Moskva all sin ekonomiska hjälp till kineserna, i ett läge då den kinesiska ekonomin allvarligt påfrestades av misslyckanden i den andra fasen av det ”stora språnget”. Den hindrade på så sätt brutalt den industriella utvecklingen på flera nyckelområden i Kina. Den vägrade Kina hjälp i att utveckla atomvapnet och bidrog därigenom objektivt sett till imperialisternas nukleära utpressning av Kina. Den gick så långt som till att ge den indiska bourgeoisin militärhjälp vid en tidpunkt då det var omöjligt att förneka att dessa vapen kunde användas mot den Kinesiska Folkrepubliken och även mot de indiska massorna.

Vilken kritik vi än riktar mot den sekteristiska attityd och polemik, som den maoistiska ledningen utvecklat under senare år mot Sovjetunionen och de Moskva-trogna kommunistpartierna och vad vi än vägrar acceptera som giltigt och i överensstämmelse med socialistiska

⁴⁶ Malek Bennabi, en egyptisk ideolog, publicerade 1956 en bok som sammanfattar alla dessa hopp och illusioner. *L'afro-asiatisme* (Cairo, Imprimerie Misr). Många återskall av dem kan återfinnas i officiell sovjetisk och kommunistisk litteratur från samma tid.

⁴⁷ Under perioden 1960-66 uppgick det genomsnittliga årliga ”biståndet” från imperialistiska länder till underutvecklade länder till 9 miljarder dollar, Under samma period var den genomsnittliga årliga hjälpen från ”socialistiska” länder till underutvecklade länder mindre än 500 miljarder dollar. Detta är nettosiffror, dvs efter återbetalningar från underutvecklade länder frånräknats.

⁴⁸ Denna formulering användes i SUKPs program, antaget vid 22, kongressen för att beskriva de stater i den underutvecklade världen som antas vara ”varken kapitalistiska eller socialistiska.”

principer i den rad av åtgärder och trender (blandade med mer sunda sådana) som uppträdde i Kina under ”den stora proletära kulturrevolutionen”, anser vi det vara oemotsägligt att, till grund för den sino-sovjetiska konflikten ligger sovjetbyråkratins skadliga attityd till den kinesiska revolutionen, vilken vi skisserat i de föregående avsnitten.⁴⁹ Vi anser därför att Moskva bär huvudansvaret för de negativa resultaten av den sino-sovjetiska konflikten, dvs konflikten på statlig nivå, vilken försvagar samtliga antikapitalistiska krafter i världsmåttstock. (Detta bör inte sammanblandas med den offentliga ideologiska debatten, som i sig själv är en välkommen avvikelse från stalintidens monolitism.)

Icke desto mindre, definierar vi som konjunkturrella alla de aspekter i debatten om den globala revolutionära strategin, som härstammar från specifika attityder och handlingar från sovjetbyråkratins sida och från dess kinesiska motsvarighet. Ty även om dessa aktioner inte inträffat och om de sovjetiska och kinesiska ledarna varit lysande representanter för sovjetdemokrati och proletär internationalism⁵⁰, skulle den nya världssituation som uppstod med den kinesiska revolutionens seger och atomkapploppningen ha ställt nya problem för den revolutionära strategin.

Försök att förneka att kärnvapenkapploppningen har fogat en ny faktor till diskussionen om relationen mellan krig, fred och revolution, har företagits av maoister och pro-maoistiska krafter.⁵¹ Det är inte särskilt allvarsamt och ganska oansvarigt. Vi är naturligtvis inga experter i kärnfysik och biofysik. Men om vetenskapsmännen varnar oss att ett globalt kärnvapenkrig, med en allvarlig användning av de kärnvapen som idag är lagrade på hög, kan leda till en fullständig uttradering av den mänskliga civilisationen eller t.o.m. av en hel planet, där allt liv skulle förstöras, måste vi ta dessa varningar på fullt allvar och undersöka dess vetenskapliga giltighet och inte från utgångspunkten huruvida de tenderar att ”stimulera” eller ”dämpa” elen revolutionära entusiasmen inom vissa kretsar. Den vetenskapliga socialismen kan inte baseras på myter, illusioner och blind tro på människans ode. Den måste utgå från en objektiv och kritisk värdering av verkligheten och dess utveckling. Det tycks inte finnas någon tvekan om att kärnvapenlagret nått en så skrämmande förstörelsekapacitet, att även om mänskligheten skulle överleva ett världsomfattande kärnvapenkrig, skulle problemet med det rent fysiska överlevandet ställas under helt andra omständigheter än i de nuvarande förhållandena, för att inte nämna utsikterna att uppnå socialismen.

En klassisk revolutionär ”vägledning för handling” var regeln: ”Gå in armén, lär dig bruka vapen och vänd dem mot din egen härskande klass.” Men kärnvapen kan uppenbarligen inte användas i ett inbördeskrig eftersom de dödar såväl arbetare som kapitalister utan åtskillnad.

⁴⁹ I [Den ofullbordade revolutionen 1917-1967](#) [på marxistarkivet] erinrar Deutscher om hur Lenin i en av sina sista skrifter, fördömer den brutala repression som Stalin och hans stallbröder hade utövat i Georgien. Lenin uttryckte sina farhågor för att den ”storryska chauvinistiska skurken och förtryckaren” skulle orsaka oöverskådliga skador för kommunismens sak genom sitt arroganta uppträdande mot asiatiska folk. I anteckningar från 31 dec. 1922, uttryckte Lenin den historiska varningen att ett sådant uppträdande kunde skapa misstankar beträffande de ryska kommunisternas ärlighet i fråga om anslutningen till internationalistiska principer bland de vaknande folken i Öster. (På svenska ”Till frågan om nationaliteterna eller om ’autonomisering’ i [Brev till kongressen ...](#) (på marxistarkiv.se) och *Valda verk* a. a. bd. 10. – *Red anm*)

⁵⁰ Man bör betona det faktum att de kinesiska ledarna också är ansvariga för att under åtskilliga år ha utbudit myten om ”fredlig samexistens”; att de opportunistiskt stödde den katastrofala högerlinjen hos ledningen för det indonesiska kommunistpartiet, som ledde till det ödesdigra nederlaget i oktober 1956. (Mao Tse-tung sände till PKIs 40-årsjubileum ett öppet brev till Aidit, där han gav sitt bifall åt partiets ”korrekta” linje!) Även i dag instruerar de pakistanska kommunisterna att dämpa den revolutionära kampen i Östpakistan, därför att den reaktionära pakistanska militärdiktaturen är den enda borgerliga regeringen i Asien som upprätthåller mycket vänliga förbindelser med Peking.

⁵¹ *Debat sur la ligne generale du mouvement communiste internationale* (Pekin, Editions en langues etrangeres 1965), s. 247-61. Man måste emellertid tillägga att det är en skvalleraktig anklagelse att säga att kineserna vill provocera ett krig mellan USA och Sovjet, eller att de önskar kärnvapenkrig.

Detta exempel är i sig tillräckligt för att visa att kärnvapenrustningen verkligen har förändrat situationen i världen. Om man tar vetenskapsmännen på allvar, kommer man till den slutsatsen, att förhindrandet av ett världsomspännande världskrig måste betraktas som ett av de väsentligaste strategiska målen för den revolutionära rörelsen.

Men genom att ställa problemet så, har man på intet sätt anslutit sig till travestin om ”fredlig samexistens” som utgjort riktlinjen för Sovjetunionens kommunistparti och de flesta partier, som följt dess inriktning under den senaste perioden. Frågan är fortfarande vilket som är det effektivaste sättet att undvika ett kärnvapenkrig. Frågan kan reduceras till följande: ”Kommer imperialismen att förlika sig med det ‘socialistiska lägreets’ inklusive Kinas existens och ekonomiskt-militära förstärkning, förutsatt att dessa länder inte på något sätt ‘understödjer’ revolutionens internationella utbredning?” Vi har redan erinrat om svaren som Eisenhower- och Kennedyadministrationerna gav under Sputnik-eran. De erkände öppet det dödliga hot mot världskapitalismens fortbestånd som det ”socialistiska lägreets” tilltagande ekonomiska och militära styrka i sig utgjorde. Detta är den grundläggande orsaken till att nedrustning, inklusive en nukleär sådan, i en situation av bestående kapitalism och fortgående klasskamp i global skala, är och förblir en illusion.⁵² Även om revolutionens internationella utvidgning fullkomligt skulle dö ut, skulle en ”fredlig samexistens” i meningsfull bemärkelse inte förekomma, utan endast en osäker vapenvila, kombinerad med ett konstant manövrerande för bättre positioner inför det oundvikliga, framtida kraftprovet.

Men den internationella revolutionen kan inte ”dö bort”. Den är nämligen inte på något sätt ”provocerad”, ”initierad” eller ”påtvungad genom utländsk aggression”, utan den bottnar i djupa inre sociala konflikter och motsättningar i det kapitalistiska samhället, i de koloniala och halvkoloniala länderna likaväl som i de ”avancerade” länderna själva.⁵³ Att hoppas på den ”våldsamma revolutionens” försvinnande från denna vadd, är att hoppas på att den stora majoriteten av mänskligheten skall förlika sig med outhärdliga och omänskliga sociala, ekonomiska, politiska och kulturella förhållanden. Sådana förhoppningar är illusoriska, irrationella och knappast särskilt etiska heller.

När väl detta accepterats som en av vår tids grundläggande sanningar, blir nästa fråga: ”Kommer imperialismen att ‘förlika sig’ med ett successivt spridande av världsrevolutionen och en gradvis inskränkning av dess egna ekonomiska domäner, eller kommer den att försöka motsätta sig denna process med våld, väpnad intervention och kontrarevolutionär aggression?” Man skulle naturligtvis helst föredra att imperialismen förhöll sig passiv gentemot världsrevolutionen. Man kan t.o.m. hoppas att vissa svaga och demoraliserade sektorer av världsbourgeoisin så småningom skulle inta en sådan passiv attityd, Men att förvänta sig en sådan gradvis underkastelse från den starkaste, mest aggressiva och mest vitala sektorn av världskapitalismen – USA-imperialismens ledande kretsar – som står på höjden av sin ekonomiska och militära styrka, är återigen en fullkomlig illusion. De senaste sju årens erfarenhet visar, att imperialismen beslutat sig för att med alla till buds stående medel, framförallt väpnad intervention, motsätta sig varje hot om en ny segerrik revolution.

⁵² Dessutom måste man ta i beaktande vapenproduktionens enorma betydelse som en anticyklisk åtgärd i den ”mogna” monopolkapitalismens ekonomiska strategi och omöjligheten för samma kapitalism att finna ”fredliga” utlopp med jämförbar betydelse utan att riskera hela logiken i produktionen för att utvinna privat profit.

⁵³ I fallet Vietnam kan det lätt dokumenteras att det efter Genèveöverenskommelsen utbröt inbördeskrig i Södra Vietnam till följd av Diems terror mot vänstergrupper och progressiva kretsar bland folket, årtal innan Nordvietnam-beslutade att intervensera för att stödja gerillan i Söder. Se Nguyen Kien, *Le Sud-Vietnam depuis Dien-Bien-Phu* (Paris, Maspero 1963); Hans Henle, *Chinas Schatten über Südost-Asien* (Hamburg 1964); en sammanställning av många källor återfinnes i Jürgen Harlemann och Peter Gäng, *Vietnam. Genesis eines Konflikts* (Frankfurt, Edition Suhrkamp 1966).

Endast en fråga återstår att besvara: vilken attityd från Sovjetunionens sida skulle i det långa loppet bäst bidra till att förhindra ett kärnvapenkrig: en gradvis reträtt inför imperialistisk aggression och utpressning eller ett resolut ingripande till förmån för de olika revolutionära folk och rörelser som attackerats av imperialismen? Om tidigare erfarenhet skall kunna erbjuda någon vägledning så är svaret uppenbart. Reträtt eller tvekan inför aggressionen ”blidkar” inte angriparen. Det gör honom bara säkrare och förmår honom att trappa upp sin aggression, vilket slutligen provocerar fram en kraftmätning på en så hög nivå att de stridande makternas livsintressen hotas och ett världskrig kommer att vara mycket mera oundvikligt än om kraftmätningen hade ägt rum i periferin, under aggressionens första fas.

Men det är just ”kärnvapenbalansen” som ger detta argument mycket större styrka än det hade förr. Atomkrig är självmord för den amerikanska bourgeoisin såväl som för hela mänskligheten. Under nuvarande förhållanden, när denna klass befinner sig på höjdpunkten av sin makt, skulle det vara löjligt att anta att den är beredd att begå självmord för att ”rädda Vietnam från kommunismen”. Den kommer bara att fortsätta sin aggression så länge som de risker den utsätter sig för är relativt små jämfört med den potentiella förlusten. Ju större riskerna blir, desto mindre blir risken för upptrappning. Därav följer att ju kraftigare de ”socialistiska” lägrens ”motupptrappning” för att möta varje imperialistisk aggression överallt på jordklotet är, desto mindre blir risken för nya aggressioner och nya ”upptrappningar”.

Vi förespråkar inte några oansvariga handlingar från Sovjetunionens sida. Om det existerade en förenad, demokratisk myndighet för alla anti-kapitalistiska makter i hela världen; och om den började samordna sina ageranden på ett effektivt sätt skulle en sådan ”motupptrappning” kunna utformas på säkert ett dussin olika sätt, från Ernesto ”Che” Guevaras förslag att skapa ”två, tre, många Vietnam”, till försiktiga militära manövrar som tvingar imperialisterna att sända sina reserver till olika delar av världen. Logiken i en sådan ”motupptrappning” är säkert uppenbar: I stället för att låta fienden koncentrera sina enorma styrkor på varje litet land varje revolution för sig och på så sätt göra det möjligt för honom att krossa dessa revolutioner efterhand, skall man snarare tvinga honom att upplösa och sprida sina styrkor över ett allt vidare område, över länder och kontinenter och att bemöta ett halvdussin uppror, revolutioner och militära manövrar samtidigt.

Logiken är så uppenbar och den politiska och militära sanning som den återspeglar är så elementär, att man inte kan tro de sovjetiska ledarna om att vara så naiva att de är blinda för dessa regler i sin ”totala hängivenhet för fredens sak”. När allt kommer omkring hotas freden mer och mer av deras konstanta reträtter just inför aggressionen. Den enda möjliga slutsatsen blir återigen att deras patetiska uppslutning kring myten om ”fredlig samexistens”, mitt framför den skrämmande imperialistiska aggressionen, endast kan förklaras av deras särskilda sociala intressen, av deras grundläggande konservatism, som står i motsättning till inte bara världsrevolutionens intressen utan också till de ryska folkens och själva Sovjetunionens intressen.

De kubanska och vietnamesiska exemplen

De kubanska och vietnamesiska exemplen understryker vikten av denna analys. I den västerländska pressen tolkas Kubakrisen 1962 som ett ”mästardrag” från Kennedys sida. Kennedy ”genomskådade Chrusjtjovs bluff”.⁵⁴ Vi godkänner långt ifrån alla den ryska regeringens taktiska drag vid det tillfället, i synnerhet den egenmäktiga behandlingen av det revolutionära Kubas suveränitet. Men man ska inte glömma bort att efter den misslyckade Grisbuktsinvasionen ökade oavbrutet trycket på Kennedy-administrationen att påbörja ett nytt angrepp på Kuba. Redan före överskeppningen av ryska raketer till Kuba cirkulerade en mängd rykten

⁵⁴ Till exempel *The Economist* 10 juni 1967.

om en påbörjad invasion av Kuba.⁵⁵ Resultatet av Chrusjtjovs något förvirrade avsändande och tillbakadragande av kärnvapen från Kuba blev i alla fall att ingen sådan invasion ägde rum. Det ryska beskyddet avhöll den kubanska revolutionen från den sorts kontra-revolutionära aggression som slog ned revolutionen i Dominikanska Republiken tre år senare.

Ända sedan den kubanska revolutionens seger och konsolidering, har Washington klargjort sin beslutsamhet att, med alla till buds stående medel, motsätta sig varje ny utvidgning av revolutionen. De har gjort så genom flertaliga militärkupper i Kongo, Brasilien och Indonesien, för att bara nämna de viktigaste. De gjorde det genom öppen militär intervention i Dominikanska Republiken, Vietnam, och Thailand. Men de agerade inte på ett oöverlagt sätt. De överlade noggrant varje steg. Först kom ökningen av antalet militära rådgivare i Syd-vietnam, därefter en invasion av Sydvietnam i stor skala med uppförande av stora militära baser. Så kom en snabb, men begränsad flygattack mot bukten. Först när vart och ett av dessa successiva steg inte följdes av annat än verbala protester och en viss begränsad ökning av den materiella hjälpen till Hanoi från Sovjetunionens sida, beslutade sig Washington för oavbrutna bombningar av nordvietnamesiskt territorium. Först gjordes undantag för ”helgedomar” i och omkring Hanoi och Haiphong, men senare bevarades inte heller dessa.

Om dessa aggressioner skulle bli framgångsrika och besvaras med ytterligare reträtter av Sovjetunionen, kan det då råda något tvivel om att ett dödligt hot skulle uppstå mot alla arbetarstater som ligger inom omedelbart skotthåll för imperialisterna, dvs mot Kina, Nordkorea, Kuba och i ett visst avseende också mot DDR? Och kan det råda några tvivel om att, vid någon länk i denna aggressionskedja tvingas sovjetledningen att av militära försvarsskäl intervensera och faran för kärnvapenkrig kommer då att vara mycket större än i dag, under förutsättning att både angreppet och Sovjets vedergällning skulle äga rum kring ”måltavlor” mycket närmre Sovjetunionens nervcentrum?

Det kan argumenteras för att strategin om ”motupptrappning” för att neutralisera imperialistisk aggression innehåller ett visst riskelement, och hänger för mycket på antagandet att de amerikanska imperialistledarna beter sig rationellt. Vi förnekar inte giltigheten i denna invändning. Den enda punkt vi framhåller, är det faktum att myten om ”fredlig samexistens” inför den tilltagande imperialistiska aggressionen medför en mycket större risk och bygger på det farliga antagandet att angriparen blir ”blidkad” av några få perifera segrar – ett antagande som smulas sönder inför alla historiska erfarenheter.

Just på grund av att världsomfattande kärnvapenkrig är självmord, är det logiskt att förutsätta, att imperialismen kommer att besvara världsrevolutionens spridning med begränsade lokala krig och inte med kärnvapenkrig. Ju fler krig de klarar av, desto fler kommer de att ge sig in i. Ju fler de nedkämpas i, desto mer avskräckta blir de från att förnya erfarenheterna. Endast när den internationella situationen ändrats så mycket, att de ledande kretsarna inom den amerikanska imperialismen blivit desperata och övertygade om ett nederlag, som Hitler 1944, kan det uppstå risk för att de hellre skulle riskera kollektivt självmord genom kärnvapenkrig än att acceptera ett nederlag.

---

⁵⁵ Ett par veckor före Kubakrisen okt. 1962 publicerade *The Economist* en ledare den 6 okt. med titeln ”Avsatt av Kuba” som började med följande stycke: ”Det finns många goda skäl för att vara oroad över Kuba, och det kan verka underligt att placera insändarspalterna i *Time Magazine* och *New York Herald Tribune* högst upp på listan. Men själva verket är den mest störande saken med den senaste utvecklingen på Kuba den effekt som den har haft på det amerikanska medvetandet; speciellt dessa två tidningar (men inte bara de) uttrycker den våldsamma otålighet – och motviljan att se Kuba i sitt sammanhang – som verkar prägla den nuvarande strömningen i USA. De utbredda kraven på president Kennedy att ’göra någonting’ och ge fan i konsekvenserna har nått ett stadium där en utomstående ärligt kan säga vad han tycker.” Innan ryssarna sände robotar till Kuba betonade de alltid det faktum att de hade pålitliga informationer om att Washington förberett en ny invasion av ön. Se ”SUKPs centralkommittés öppna brev till alla partiorganisationer och alla kommunister i Sovjetunionen” av den 14 juli 1963.

Vi underskattar inte denna risk – såsom den underskattas av många som rättfärdigar humbugen med den ”fredliga samexistensen”, under förevändning att undvika kärnvapenkrig. Vi tror att så länge kapitalismen består, kommer denna risk att finnas och även tillta, därför att den är en funktion av den överlevande imperialistiska högborgens svaghet och inte av dess styrka. Men en sådan analys leder till ett återupprättande av den avgörande historiska betydelsen av revolutioner inom de imperialistiska staterna – inte enbart för att lösa de ekonomiska problem som segerrika revolutioner i relativt efterblivna länder har så svårt att lösa, utan också för att garantera mänsklighetens fortbestånd. För detta fortbestånd beror i sista hand på möjligheterna att avrusta USA-monopolisterna deras kärnvapen och en sådan avrustning kan inte uppnås utifrån, dvs. av någon kraft utanför USA. Det är en uppgift för de progressiva och socialistiska krafterna inom USA.

Vi verkar vara långt ifrån vår utgångspunkt: sambandet mellan världsrevolutionen och mellanstatliga förbindelser. Och ändå har vi i en viss mening återvänt till vår utgångspunkt. Alternativet till illusionerna om ”socialismen i ett land” och ”fredlig samexistens” är inte ”revolutionära krig” utlösta av Moskva, ”preventiva kärnvapenkrig”, eller ”samtidig revolution” överallt, vilket är oansvarig äventyrlighet. Det är en vittomfattande och samordnad strategi för världsrevolutionen, som grundas på ett stöd åt revolutionära resningar i ett ökat antal länder, som en funktion av att gynnsamma villkor mognat för dessa resningar inom respektive land. Det är kort sagt klasskamp i världsskala, förenad på ett dialektiskt sätt. Och i det långa loppet kommer klasskampen och den socialistiska revolutionen i de imperialistiska länderna att spela huvudrollen i ett slutligt världsomfattande kraftprov.

Under en hel historisk period har centrum för världsrevolutionen förskjutits till de underutvecklade länderna. Men det är i Japan, Västeuropa och i Förenta Staterna som mänsklighetens framtid i sista hand kommer att avgöras. Och kampen mellan de mot varandra stående klasskrafterna inom USA kommer att avgöra om det skall bli ett världskrig med atomvapen eller inte, dvs. den kommer att avgöra den frågan om liv eller död som mänskligheten i vår tid ställs inför.